

MONIKA CZAJKA

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

Studentka V roku pedagogiki (specjalność: pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna)

<https://orcid.org/0009-0003-7821-5706>

monikaczajka2@wp.pl

***Recenzja książki PROFILAKTYKA
– TERAPIA – EDUKACJA. Wybrane problemy,***
red. L. Kataryńczuk-Mania, A. Lis-Zaldivar,
J. Ziemkowska, Gorzów Wielkopolski 2025

Book review: *PREVENTION – THERAPY
– EDUCATION. Selected Issues,*
ed. L. Kataryńczuk-Mania, A. Lis-Zaldivar,
J. Ziemkowska, Gorzów Wielkopolski 2025

Publikacja *Profilaktyka – terapia – edukacja. Wybrane problemy* pod red. L. Kataryńczuk-Manii, A. Lis-Zaldivar oraz J. Ziemkowskiej stanowi opracowanie zbiorowe o wysokim walorze naukowym, wpisujące się w nurt współczesnej refleksji pedagogicznej nad wyzwaniami rozwojowymi i edukacyjnymi dzieci oraz młodzieży. Autorzy – reprezentujący środowiska pedagogiczne, psychologiczne i terapeutyczne – podejmują dialog dotyczący skuteczności działań profilaktycznych, terapeutycznych i dydaktycznych realizowanych w przedszkolach oraz szkołach. Publikacja ma charakter interdyscyplinarny, łączy bowiem rozważania teoretyczne z analizą badań empirycznych oraz doświadczeniem praktyków, tworząc pogłębione i wieloaspektowe spojrzenie na współczesną rzeczywistość edukacyjną.

Książka została podzielona na trzy części tematyczne, które w sposób komplementarny ukazują zależności między terapią, wsparciem pedagogicznym a szeroko rozumianą profilaktyką zdrowotną i społeczną.

Pierwsza część, zatytułowana *Terapie i metody wspierające rozwój dzieci i młodzieży*, obejmuje siedem artykułów poświęconych różnorodnym formom wspierania rozwoju najmłodszych. Autorzy koncentrują się na działaniach terapeutycznych, diagnostycznych oraz profilaktycznych, podkreślając znaczenie wczesnej interwencji i indywidualizacji wsparcia.

Na szczególną uwagę zasługuje artykuł Lidii Kataryńczuk-Manii i Natalii Kliche pt. *Terapia dźwiękiem w przedszkolach niemieckich*. Autorki osadzają swoje rozważania w kontekście niemieckiego systemu edukacji przedszkolnej, ukazując jego decentralizację i otwartość na innowacyjne rozwiązania pedagogiczne. Szczegółowo przedstawiona została koncepcja terapii dźwiękiem według Petera Hessa, działalność Peter Hess Institut oraz program KLIK – Klang und Kinder. Wysoką wartość merytoryczną stanowi interdyscyplinarne ujęcie zagadnienia – z perspektywy pedagogiki, psychologii i neurobiologii – a także przywołanie badań empirycznych (m.in. projektu „Klangpause”), potwierdzających skuteczność krótkich interwencji dźwiękowych w pracy z dziećmi.

Artykuł wyróżnia się znaczną użytecznością praktyczną. Opisy ćwiczeń, zabaw oraz sposobów organizowania przestrzeni dźwiękowej mogą stanowić inspirację dla nauczycieli wychowania przedszkolnego, pedagogów specjalnych i terapeutów. Tekst jest również cenny dla studentów pedagogiki, ponieważ ukazuje przykład profesjonalizacji metody terapeutycznej oraz umożliwia analizę porównawczą rozwiązań systemowych funkcjonujących w innych krajach.

Drugim szczególnie wartościowym opracowaniem jest artykuł Jadwigi Daszykowskiej-Tobiasz pt. *Cielesne zaburzenie dysmorficzne u adolescentów – konteksty profilaktyki*. Autorka podejmuje problem dysmorfobii w okresie dorastania, rzadko szerzej omawiany w literaturze pedagogicznej. W sposób uporządkowany i rzetelny analizuje pojęcia obrazu ciała oraz obrazu siebie, przedstawia kryteria diagnostyczne zaburzenia i omawia jego konsekwencje dla funkcjonowania emocjonalnego oraz społecznego młodzieży.

Szczególnie istotna jest rozbudowana analiza czynników ryzyka – rodzinnych, rówieśniczych i medialnych – a także wskazanie roli kultury obrazu oraz presji społecznej w kształtowaniu negatywnej percepcji własnego ciała. Autorka akcentuje znaczenie działań profilaktycznych realizowanych w środowisku szkolnym, podkreślając odpowiedzialność nauczycieli i specjalistów w budowaniu pozytywnego obrazu siebie u młodych ludzi. Artykuł ma wysoką wartość dydaktyczną – rozwija wrażliwość diagnostyczną oraz świadomość problemów psychicznych, które mogą pozostawać niezauważone w codziennej praktyce szkolnej.

Pozostałe teksty tej części – dotyczące diagnozy i terapii CAPD, terapii poznawczo-behawioralnej, integracji sensorycznej, wykorzystania narzędzi cyfrowych i sztucznej inteligencji w terapii oraz bajkoterapii – ukazują bogactwo metod wspierających rozwój dzieci. Wspólnym mianownikiem tych opracowań jest przekonanie, że skuteczna pomoc wymaga interdyscyplinarnej wiedzy, refleksyjności oraz elastyczności w doborze narzędzi.

Druga część publikacji, zatytułowana *Wsparcie edukacyjne i pedagogiczne w przedszkolach i szkołach*, koncentruje się na praktycznych aspektach funkcjonowania placówek oświatowych. Autorzy podejmują problem stresu szkolnego, indywidualnych potrzeb uczniów, roli pedagoga specjalnego, nadmiernego hałasu w środowisku szkolnym oraz tutoringu rówieśniczego.

Teksty te ukazują szkołę jako przestrzeń wymagającą świadomego projektowania warunków sprzyjających dobrostanowi uczniów. Szczególny nacisk położono na potrzebę indywidualizacji wsparcia oraz tworzenia środowiska przyjaznego dla wszystkich dzieci. Część ta wyraźnie podkreśla, że skuteczna edukacja nie może ograniczać się do wąskiej realizacji podstawy programowej, lecz powinna uwzględniać również szeroko pojęty rozwój emocjonalny i społeczny uczniów.

Trzecia część, zatytułowana *Rozwój motoryki, komunikacja i wyzwania społeczne*, obejmuje zagadnienia związane z rozwojem ruchowym, alternatywnymi przestrzeniami edukacyjnymi, kompetencjami nauczycieli oraz współczesnymi wyzwaniami społecznymi.

Szczególnie inspirujący jest artykuł Malwiny Gros pt. *Alternatywna przestrzeń edukacyjna a proces uczenia się – analiza przypadku nauczania w jurcie*. Autorka, opierając się na jakościowym studium przypadku przeprowadzonym w Niepublicznej Szkole Podstawowej Edustation w Maszewie, przedstawia jurkę jako alternatywną przestrzeń dydaktyczną sprzyjającą dialogowi, współuczestnictwu oraz budowaniu relacji opartych na zaufaniu. Zastosowana triangulacja danych – obejmująca obserwacje, wywiady z nauczycielami i rozmowy z uczniami – pozwala na pogłębioną analizę doświadczeń uczestników.

Wyniki badań wskazują, że edukacja w jurcie zwiększa motywację wewnętrzną, koncentrację i zaangażowanie uczniów, a także sprzyja rozwojowi kompetencji społecznych oraz emocjonalnych. Artykuł skłania do refleksji nad znaczeniem przestrzeni jako czynnika współkształtującego proces uczenia się oraz nad możliwością tworzenia alternatywnych, bardziej podmiotowych modeli edukacji.

W tej części znalazły się również teksty dotyczące znaczenia rozwoju motorycznego dla gotowości szkolnej, ćwiczeń ruchowych w środowisku leśnym, determinacji nauczycieli języków obcych, wpływu wojny na zdrowie psychiczne dzieci oraz wyzwań związanych z (nie)wielokulturowością w polskiej szkole. Autorzy

podkreślają rolę empatii, kompetencji międzykulturowych oraz odpowiedniego przygotowania nauczycieli do pracy w dynamicznie zmieniających się warunkach społecznych.

Publikacja tworzy logicznie uporządkowaną i merytorycznie pogłębianą całość, w której rozważania teoretyczne harmonijnie współistnieją z przykładami praktycznych rozwiązań oraz odniesieniami do badań naukowych. Autorzy wyraźnie podkreślają znaczenie wczesnego reagowania na trudności rozwojowe i edukacyjne, akcentując rolę działań profilaktycznych oraz konieczność budowania środowiska sprzyjającego poczuciu bezpieczeństwa i wsparcia. Analiza zamieszczonych tekstów prowadzi do wniosku, że skuteczność oddziaływań pedagogicznych zależy od dostosowania metod do indywidualnych potrzeb ucznia, otwartości na różnorodność oraz całościowego ujmowania jego rozwoju – w wymiarze emocjonalnym, społecznym i poznawczym.

Jako studentka pedagogiki szczególnie doceniam artykuły dotyczące terapii dźwiękiem, cielesnego zaburzenia dysmorficznego oraz alternatywnej przestrzeni edukacyjnej. Są to teksty wyjątkowo bogate merytorycznie, osadzone w aktualnej literaturze przedmiotu, a jednocześnie silnie zakorzenione w praktyce edukacyjnej. Inspirują one do refleksji nad odpowiedzialnością przyszłych pedagogów oraz nad kierunkami rozwoju nowoczesnej, wrażliwej społecznie edukacji.

Artykuły zawarte w publikacji znacząco poszerzają wiedzę z zakresu przedmiotów realizowanych w toku studiów, takich jak pedagogika ogólna, pedagogika specjalna, psychologia rozwojowa, profilaktyka społeczna, biblioterapia czy metodyka. Stanowią wartościowe uzupełnienie treści akademickich, gdyż łączą teorię z konkretnymi przykładami zastosowań praktycznych, umożliwiając lepsze zrozumienie omawianych zagadnień. Dla studentów różnych kierunków – pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, pedagogiki specjalnej, psychologii czy pracy socjalnej – publikacja może być pomocnym źródłem pogłębiającym kompetencje diagnostyczne, terapeutyczne i wychowawcze, a także inspiracją do dalszych poszukiwań badawczych.